

hvg könyvek
junior

ZENE- ÉRTŐ

RÁHANGOLÓ
GYEREKEKNEK

TARTALOM

- 4 ELŐSZÓ
- 6 MIÉRT SZERETJÜK A ZENÉT?
- 8 HÉT HOZZÁVALÓ
- 10 AZ ÁLLATOK ÉS A ZENE
- 12 A ZENE ÁBÉCÉJE
- 14 ÜTŐHANGSZEREK
- 16 HAGYOMÁNYOS AFRIKAI ZENEI STÍLUSOK
- 18 MIBŐL LESZ A HANG?
- 20 HOGYAN ÉPÜL FEL A DAL?
- 22 KOMOLYZENE
- 24 INDAI KLASSZIKUS ZENE
- 26 KLASSZIKUS ZENESZERZŐK
- 28 FÚVÓS HANGSZEREK

- 30 KOTTAOLVASÁS
- 32 OPERA
- 34 TE MILYEN MAGASAN TUDSZ ÉNEKELNI?
- 36 FOLK
- 38 HÚROS HANGSZEREK
- 40 COUNTRY
- 42 A ZENE MATEMATIKÁJA
- 44 SKÁLÁK, AKKORDOK ÉS KULCSOK
- 46 BLUES
- 48 DZSESSZ
- 50 LÁTNI A ZENÉT
- 52 MUSICALEK
- 54 ÉNEKHANG
- 56 FUNK

<https://spoti.fi/3cuBfPS>

LEJÁTSZÁSI LISTÁK

A zenéről úgy tudhatsz meg a legtöbbet, ha hallgatod! Szkennd be ezt a QR-kódot a mobiloddal – vagy kérj meg egy felnőttet, hogy szkennelje be neked –, és máris hozzáférhetsz a könyvben ajánlott lejátszási listákhoz. Egyenként is megkeresheted a dalokat az interneten.

- 58 ROCK
- 60 MIÉRT NEM MEGY KI
A ZENE A FEJÜNKBŐL?
- 62 RITMUS
- 63 TEMPÓ
- 64 REGGAE
- 66 POP
- 68 ELEKTROMOS HANGSZEREK
- 70 A DAL RÉTEGEI

- 72 HIPHOP
- 74 MIÉRT MOZGUNK A ZENÉRE?
- 76 A VILÁG ZENÉI
- 78 K-POP
- 80 A SZÍNFALAK MÖGÖTT
- 82 ELEKTRONIKUS ZENE
- 84 A STÚDIÓBAN
- 86 ÚJÍTÓK
- 88 A MOZART-HATÁS
- 90 A ZENE AZ IDŐK FOLYAMÁN
- 92 SZÓSZEDET
- 93 ZENEI JELZÉSEK
- 94 NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ
- 96 KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Penguin
Random
House

A fordítás alapja:
Music and How it Works
First published in Great Britain in 2020

Copyright © Dorling Kindersley
Limited, 2020
A Penguin Random House Company

Fordította © Rigán Lóránd, 2021
Lektorálta: Balla István
Szerkesztette: Fejér Tamara

HVG Könyvek, Budapest, 2021
Kiadóvezető: Budaházy Árpád
Felelős szerkesztő: Tulics Mónika
www.hvgkonyvek.hu

www.hvgkonyvek.hu

ISBN 978-963-565-166-5

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet
vagy annak részleteit tilos reprodukálni,
adatrendszerben tárolni, bármely
formában vagy eszközzel - elektronikus,
fényképezési úton vagy más módon -
a kiadó engedélye nélkül közölni.

Kiadja a HVG Kiadó Zrt., az 1795-ben
alapított Magyar Könyvkiadók és
Könyvterjesztők Egyesülésének
tagja.

Felelős kiadó: Szauer Péter

Nyomdai előkészítés: Tekerés Tímea

Nyomás: TBB, Szlovákia

For the curious
www.dk.com

ELŐSZÓ

A zene gyerekkorom óta fontos része az életemnek. Hétévesen szerettem bele a gitárba, az iskolai gitárórákon. Emlékszem, hogy az iskola nagytermében ülve együtt játszunk a tanárommal Bob Dylan *Blowin' in the Wind* című dalát... Hazaérve előbányásztam a szüleim Bob Dylan-lemezeit, és hetekig szinte le sem vettem a lemezjátszóról. Így született meg bennem az új zenék felfedezése, a dalszerzés és a gitározás iránti, életre szóló szenvedély.

Ezt a könyvet olvasva fantasztikus lehetőséged nyílik arra, hogy mindent megtudj a zenéről, és felfedezd, mennyire változatosak a világ zenéi. Megtudhatod, hogyan készül, miből áll a zene – sőt arról is hallhatsz, hogy miként hat az agyadra!

A zene hűséges barátom volt az életem során, és a legszebb emlékeim közül sokat neki köszönhetek. Ezért nagy öröm számomra hozzájárulni ahhoz, hogy te is egy életre megszerezd a zenét.

Charlie Morland

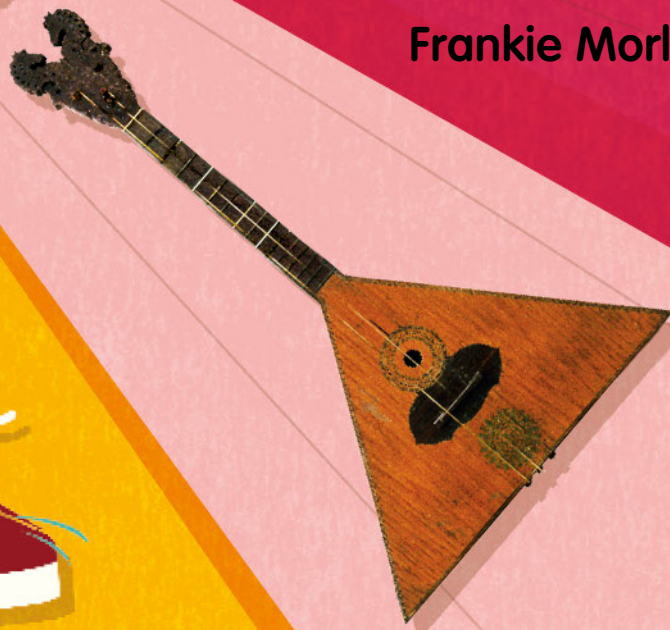
Imádom a zenét. Ezt apukámtól örököltem, aki ezt a könyvet írta, de anyukámtól is, aki szintén zenész!

A konyhánkban kezdtem el dobolni a tepsiken és a fazekakon. A következő hangszerem az ukulele volt, amihez apukám talált nekem egy jó rövid gitárszíjat is.

A zenehallgatás az egyik kedvenc időtöltésem. A szobámban mindig szól a zene, és imádom hallgatni autózás közben is. Zenét szerezni is nagyon szeretek, tavaly pedig abban a szerencsében volt részem, hogy ki is adtam az első kislemezemet *Veszélyben a világ* címmel!

Ez a könyv azért nagyon klassz, mert mindenfélét megtudhatsz a legvagányabb hangszerekről, énekesekről és zenei stílusokról, és egy kevés érdekes elméletet is tanulhatsz belőle, ami mindig nagyon hasznos. Remélem, neked is segíteni fog abban, hogy megszerezd a zenehallgatást, és szívesen tanulj a zenéről.

Frankie Morland, 8 éves

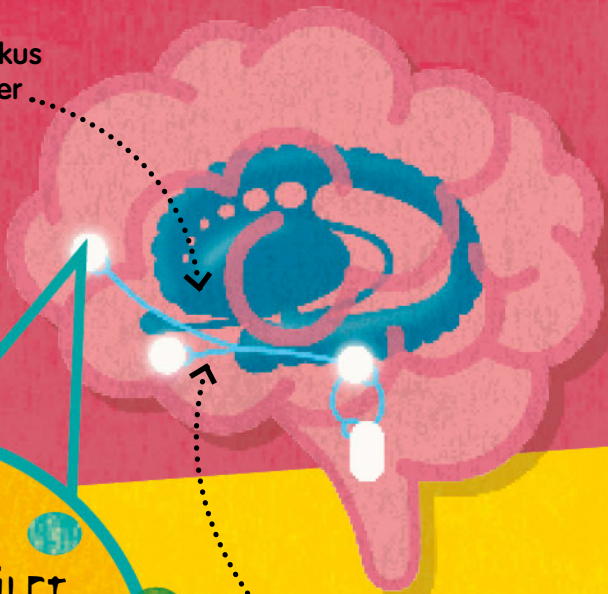
MIÉRT SZERETJÜK A ZENÉT?

Akár egy bulin táncolsz, akár a szobádban lazítasz, a zenehallgatás mindig nagyon erősen hat rád. Néha felvidít, néha elszomorít, sőt abban is segíthet, hogy felidézd a múltat.

A ZENE ÖRÖME

A tudósok megvizsgálták az emberi agyat, hogy megtudják, hogyan hat rá a zenehallgatás. Kiderítették, hogy a zene az agyunknak arra a részére hat, amely az érzésekért felel. Ezt limbikus rendszernek nevezzük, és akkor lép működésbe, amikor olyasmit csinálunk, amit élvezünk, például valami finomat eszünk.

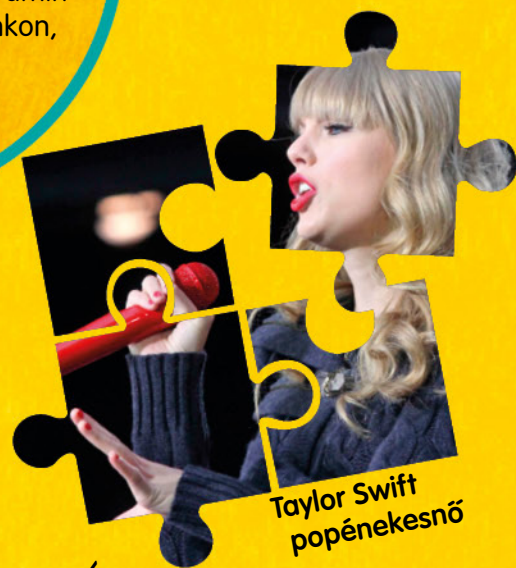
A limbikus rendszer

A dopamin útja

A VÍDÁM VEGYÜLET

Zenehallgatás közben a limbikus rendszerünkben egy dopamin nevű vegyület szabadul fel. A dopamin végigáramlik az agypályáinkon, és jó érzéssel tölt el.

Taylor Swift popénekesnő

REJTVÉNYFEJTÉS

Amikor zenét hallgatsz, az agyad igyekszik rájönni, hogy milyen hang lesz a következő. Olyan ez, mint egy rejtvény. Örömet okoz, mivel az elménk imád rejtvényt fejteni!

KELLEMES FIGYELEMELTERELÉS

Ha a zenére összpontosítasz, elterelheted a figyelmedet más dolgokról, amelyek körülvesznek. Ez jobb kedvre deríthet, ha dühös vagy szomorú vagy.

A dzsessz királya (1930) című film dán posztere

RÉGÍ EMLÉKEK

A dalokra sokszor jobban emlékszünk, mint a beszédre. Zenehallgatás közben érzelmek töltenek el, amelyek elősegítik a maradandóbb emlékkalkotást. Ráadásul a dalszövegek rímelnek, és más emlékezetes tulajdonságaik is vannak. Így aztán a zene segíthet abban, hogy emlékezz az életed vidám pillanataira és időszakaira.

Az idős emberek sokszor olyankor is fel tudják idézni a fiatalkorukban hallott zenét – például a régi musicalek dalait –, miután már rég elfelejtettek minden egyebet.

MOZOGNÍ AZ ÜTEMRE

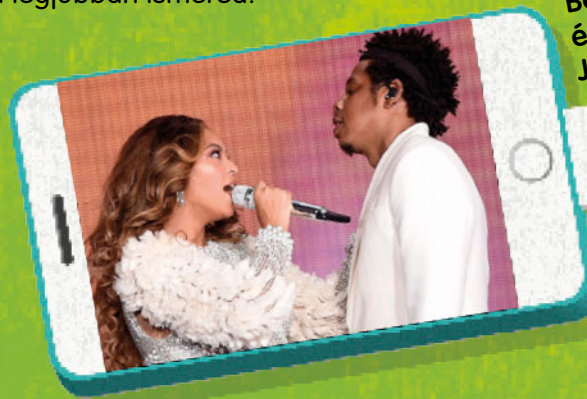
Egyesek a lábukkal dobolnak, mások ide-oda ugrálnak, de egy dolog biztos: a zene mindenkit mozgásra készítet. A tánc olyan biokémiai koktélt szabadít fel az agyunkban, amittől jól érezzük magunkat.

A KEDVENCEK KIVÁLASZTÁSA

Minél többet hallgatsz egy adott stílust, az agyad egyre jobban rááll arra, hogy megfejtse, mi következik éppen a zenében. Ezért a kedvenc műfajod (stílusod) valószínűleg az, amelyiket a legjobban ismered.

A popénekes Beyoncé és a rapper Jay-Z

ÉRZÉSÖZÖN

A zenehallgatás nem csak vidám lehet. Ha élvezted a rémtörténetek okozta borzongást, akkor lehet, hogy a félelmetes zenék is tetszeni fognak. Néha pedig, amikor szomorú vagy, jóleshet olyan zenét hallgatni, amely illik a hangulatodhoz.

Amit dúdolsz, az a dallam, amit a lábaddal dobolsz, a ritmus. Mindkettő a zene „hozzávalója”. A zenének hét fő összetevője van, és ezeket különbözőképpen használhatjuk: egyszerre mindet vagy alkalmanként csak néhányat.

Boldog születésnapot...

Boldog születésnapot...

HÉT HOZZÁVALÓ

RÍTMUS

Érzed, ahogy ver a szíved? Ez az egyenletes ütem a pulzusod. A zene pulzusa a ritmus. A zenészeknek fel kell venniük a ritmust, hogy egymással összhangban tudjanak zenélni.

Tartani az ütemet

A ritmus ütemekből áll. Amikor a lábaddal dobolsz a zenére, akkor „az ütemet tartod”, vagyis a zene ritmusát követed.

DÍNÁMIKA

A zene hangerejét dinamikának nevezzük. A zenének lehetnek hangos és halk, sőt néma részei is.

HALK

HANGOS

Amplitúdó

A hang hullámokban terjed. Minél hangosabb a hang, annál magasabb a hullám. A hanghullám kilengését amplitúdónak nevezzük.

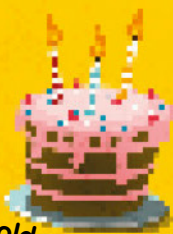
Hangsorok

A dallam forrása általában egy zenei skála, azaz a hangok egy meghatározott sora.

DALLAM

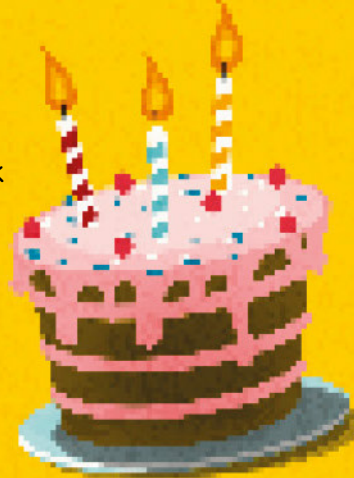
A hangjegy egy zenei hang, amelyet ki lehet énekelni vagy meg lehet szólaltatni hangszeren. A sorba rendezett hangjegyek adják a dallamot: ez a dal legemlékezetesebb, legjellemzőbb része.

FORMA

Boldog születésnapot, kedves olvasó...

A zeneszerző dönt arról, hogyan épüljön fel a zene, milyen formája legyen. Egy zeneműnek lehetnek ismétlődő részei, amelynek például a verzék és a refrének. De előfordulhat az is, hogy nincs benne ismétlés.

Ismétlés

A *Boldog születésnapot!* című dalban végig ugyanaz a sor ismétlődik, de minden alkalommal egy kicsit más dallammal.

Boldog születésnapot!

TEXTÚRA

A zenét gyakran több, egyszerre megszólaltatott hangszer játssza. Ez alakítja ki a textúráját.

Mindegyik hangszer egy-egy réteg benne, mint például a gitár által játszott dallam.

HANGSZÍN

Ha egy trombita és egy furulya ugyanazt a hangjegyet szólaltatja meg, az mégis másként hangzik, mert mindegyik hangszer hangjának van egy sajátos jellege, amit a hangszínének nevezünk.

Furulya

Klarinét

Fuvola

Zenekar

A zenekar hangszerei dallamok és harmóniák sokasága által hozzák létre a textúrát.

Trombita

Szaxofon

HARMÓNIA

Ha több hang szólal meg egyszerre, az egy harmónia. A zenei harmóniák lehetnek vidámak, szomorúak, sőt ijesztőek is.

Anyagbeli különbség

Minden hangszer hangszínét meghatározza az anyag – például a sárgaréz vagy a műanyag –, amelyből készült.

Kórus

A kórus különböző hangjegyeket éneklő tagokból áll, akik gyönyörű harmóniákat szólaltatnak meg együtt.

Kísérletezés

John Cage *4:33* című művében a zenészek 4 perc 33 másodpercen keresztül semmit sem játszanak. Úgy tűnik, mintha nem volna benne semmilyen zenei elem. De itt is jelen van a csend dinamikája, a mű hossza pedig formát ad a zenei műnek.

AZ ÁLLATOK ÉS A ZENE

Az ég madaraitól a tengerben úszkáló halakig mindenféle méretű és fajtájú állat ad ki olyan hangokat, mintha énekelne. Ez azonban legtöbbször a kommunikációt szolgálja, és nem az élvezetet. A tudósok azonban azt is tanulmányozták, hogy vajon az állatok élvezik-e az emberi zenét.

TEHENEK

A tehenek nyugodtabbnak tűnnek, amikor az emberek által pihentetőnek érzékelt zenét hallgatnak. Kísérletek igazolják, hogy több tejet adnak andalító dallamok hallgatása közben, mint más zenére.

A púpos bálnák énekei

A hím púpos bálnák különféle hangokat, morrogásokat és nyögéseket fűznek össze ismétlődő mintázatokká, amelyekből énekek állnak össze. Néha a „dalaikból” igazi „bálnaslágerek” lesznek, ha a többi hím eltanulja, és énekelni kezdi ezeket.

A hím bálnák valószínűleg azért énekelnek, hogy a nőstényeket magukhoz csábítsák.

KUTYÁK

Úgy tűnik, a kutyák is ugyanolyan pihentetőnek találják a reggae dallamait, mint az emberek. Legalábbis amikor a tudósok ezt játszották le nekik, kevesebbet ugattak, míg más zenére ugyanannyit hangoskodtak, mint szoktak.

Állathangok a zenében

Egyes komolyzenei zeneszerzőket megihlették az állathangok, de előfordulnak állati hangminták a popzenében is. A *Who Let the Dogs Out?* (Ki engedte ki a kutyákat?) című dalban valódi kutyaugatás, és az előadók, a Baha Men zenekar tagjainak az ugatásai is szerepelnek.

Emily Doolittle madárdalon alapuló komolyzenei darabokat szerzett.

MACSKÁK

A macskáknak hiába játszottak le komolyzenét a tudósok, mert nem reagáltak rá. Amikor azonban olyan zenét szereztek nekik, amelynek a hangmagassága megegyezett a nyávogásával, a cicák a hangszóróhoz dörgölöztek – alighanem azért, mert felismerték a hangokat.

HALAK

Mi felismerjük a különböző zenedarabok közötti különbségeket. Vajon képesek erre a halak is? Úgy tűnik, igen. Egy kísérletben a tudósok arra idomították be a halakat, hogy akkor egyenek, amikor Bach zenéjét hallják. Amikor viszont Sztravinszkij műveit játszották le, a halak nem ettek. Felismerték a különbséget!

